

Testament de Tudor Arghezi - comentariu literar

Publicata in fruntea primului volum de versuri al autorului, Cuvinte potrivite, Testament se prezinta intr-adevar ca o expresie a unui program de creatie. Virtutile ei izvorasc de aceea atat din originalitatea concepiei, cat si din originalitatea artei argheziene, de unde nu rezulta insa posibilitatea de a le analiza separat, intrucat unitatea lor este indestructibila. Asimilarea viziunii in expresie se realizeaza intr-un chip atat de desavarsit, incat poezia nu poate fi rezumata, ci doar sistematizata dupa structura motivului liric, reprezentat de incercarea de a defini particularitatile unei creatii artistice insolite.

Testament se organizeaza succesiv in trei componente fundamentale, a caror ordine e absolut coerenta din punct de vedere logic:

- 1) mesajul testamentar al poetului catre urmasul sau ereditar, cu sublinierea izvoarelor si demnitatii bunului spiritual incredintat;
- 2) dezvaluirea procesului genetic al creatiei si a ipostazelor lui contradictorii;
- 3) impletirea detaliilor genetice (in prelungirea momentului anterior) cu sugestia metaforica si simbolica a finalitatii ideale a artei.

Prima parte a monologului testamentar, care contine mesajul catre fiu, cuprinde primele douasprezece versuri. Singurul bun al poetului este gloria lui, interpretata aici mai ales ca notorietate: "un nume adunat pe-o carte", deci cunoscut si raspandit prin circulatie publica.

Cartea inseamna insa in acest caz mai mult decat un simplu volum oarecare; ea devine un simbol al inaltarii, o "treapta" spre un ideal de progres. Nascut dintr-o conditie sociala inferioara, fiul o poate depasi prin cartea parintelui sau. in vreme ce "strabunii" au suit "pe branci" "prin rapi si gropi adanci", urmasul lor le poate urca acum cu mai multa usurinta prin ascendentul tineretii si al cartii care-l serveste de treapta in aspiratia lui spre lumina. Dificultatile pe care le-au avut de infruntat strabunii, de unde si razvratirea serii in umbra amintirii lor se pierde, li se substituie de data aceasta o dubla superioritate: tineretea si, mai ales, cartea. Dar aceasta carte mai are o semnificatie, si inca una nobila, motiv pentru care nu trebuie redusa la o simpla treapta, adica la un instrument ce poate fi uitat si indepartat dupa intrebuintare. Ea reprezinta si un blazon de genealogie sociala, fiind

"...hrisovul nostru cel dintai,
Al robilor cu saricile pline
De osemintele varsate-n mine.",

oseminte in care putem distinge metafora zestrei de durere si de revolta surda ce s-a transmis poetului din generatie in generatie. Drept pentru care el isi indeamna fiul cu hotarare:

"Aseaz-o cu credinta capatai".

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Mesajul testamentar al poetului presupune asadar orgoliul unei origini umile, convertite intr-o noblete aparte, aceea a apartenentei de neam si de clasa, al caror exponent se simte autorul. Sentimentul comuniunii ancestrale cu multimea de batrani care sa-u stins in timp trudind in anonimat, dar nu inainte de a-si depune osemintele in sufletul urmasului, explica aici o data mai mult demnitatea cu totul speciala pe care Arghezi o imprumuta hrisovului sau care, in virtutea apartenentei la un destin istoric supraindividual, devine "al nostru". Opera constituie astfel in viziunea poetului un instrument socialmente util, dar si un titlu de noblete istorica.

La temelia inghegarii ei sta adunata munca dura si chinuita a inaintasilor - iata sugestia cu care debuteaza al doilea moment al discursului liric:

"Ca sa schimbam, acum intaia oara,
Sapa-n condei si brazda-n calimara,
Batranii-au adunat, printre plavani,
Sudoarea muncii sutelor de ani".

Noi elemente se adauga aici pentru a preciza statutul social al strabunilor cu insistenta evocati. Acestia sunt oameni ai sapei, ai brazdei si-ai muncii cu plugul ("printre plavani"), oameni ai vechimii (ai "sutelor de ani"), truditori ai mai multor generatii.

Trecand de la mutatia provocata de ridicarea la cultura, situatie comuna atat poetului cat si fiului sau, de vreme ce e exprimata printr-un plural verbal ("Ca sa schimbam"), la aceea, superioara, a artei, Arghezi intra acum in detaliile procesului propriu de creatie estetica. Iata sugestia caracterului oral si popular al limbii poetice:

"Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite
Eu am ivit cuvinte potrivite".
si adaugand apoi:
"si leagane urmasilor stapani..."

poetul pune intr-o lumina noua raportul dintre inaintasii sai, "robi" si "urmasii stapani", raport asupra caruia va reveni mai pe larg in partea a treia a poeziei. Mai trebuie retinut faptul care anticipeaza o idee a ultimei parti, ca produsul "osemintelor" si al "sudorii muncii sutelor de ani", adica poezia, si-a decantat amaraciunile si s-a transformat in placere. Cuvintele potrivite ale poetului nu sunt nelinistitoare, ci dimpotriva "leagane urmasilor stapani"
Framantandu-le "mii de saptamani", poetul a dat cuvintelor sale puterea de a reprezenta:

"Le-am prefacut in visuri si-n icoane"
printr-un proces de transfigurare a purei lor materialitati:

"Facui din zdrente muguri si coroane"
dar si printr-o mutatie mai adanca, anume aceea a substantei generatoare. Mutatia ramane insa

incompleta:

"Veninul strans l-am preschimbat in miere,
Lasand intreaga dulcea lui putere.
Am luat ocară, si torcand usure
Am pus-o cand sa-mbie, cand sa-njure"

Revolta si amarul nu s-au metamorfozat asadar integral prin puterea transfiguratoare a artei, dar prezenta lor a devenit mai subtila.

Translatia intre cele doua planuri, cel real si cel imaginar, continua si in ultima secventa din partea mediana a structurii motivului liric.

"Am luat cenusa mortilor din vatra
si am facut-o Dumnezeu de piatra,
Hotar inalt, cu doua lumi pe poale,
Pazind in piscul datoriei tale."

Se observa mai intai trecerea de la planul perisabilitatii ("cenusa mortilor din vatra") la acela al perenitatii ("Dumnezeu de piatra") care constituie totodata si o sacralizare prin mit a materiei inerte, dar purtatoare de simboluri ancestrale. Aceasta implinire divina pare a fi limita dintre doua lumi, amintind urmasului in permanenta datoriile ce decurg din conditia descendentei sale. Superlativul neobisnuit din sintagma "piscul datoriei tale" indica de buna seama importanta extrema ce se conferea ideii de responsabilitate. Mostenirea pare sa impuna mai multe datorii decat drepturi.

Ultima parte a structurii alterneaza elemente mai vechi ale dezvaluirii unora din cheile creatiei argheziene cu explicatia finalitatii ei.

Iata-le pe dintai:

"Durerea noastra surda si amara
O gramadii pe-o singura vioara"
ceea ce vrea sa sugereze destul de clar imensul efort de condensare a unei energii debordante:

"Slova de foc si slova faurita
imparechiate-n carte se marita
Ca fierul cald imbratisat in cleste"

unde ni se ofera o formula plastica a caracteristicii esentiale a poeticii argheziene, care consta pentru cei mai multi dintre comentatori in ingemanarea totdeauna echilibrata dintre autenticitatea unei viguroase inspiratii si forta de prelucrare a unei tehnici artistice de o originalitate desavarsita.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Este remarcabil de curioasa reactia "stapanului" la ascultarea cantecului de vioara:

"... ascultand-o a jucat
Stapanul ca un tap injunghiat".

Dar cantecul nu e de fapt, dupa cum versurile o arata fara echivoc, decat expresia cea mai directa a "durerii surde si amare" si de aici cu siguranta miscarea convulsiva cu care e intampinata.

Cateva versuri pot alcatui premisele unei veritabile dileme interpretative:
"Biciul rabdat se-ntoarce in cuvinte si izbaveste-ncet pedeptitor Odrasla vie-a crimei tuturor".

Aici trebuie insistat asupra asocierii bizare dintre izbavire si pedeapsa, care poate fi comentata si ea ca o fina subliniere a paradoxului artei - fictiune a spiritului, dar in acelasi timp o modalitate de insertie a omului in realitate. Artă nu acuza pe nimeni, pare a zice poetul, dar pedepseste pe toti.

"Izbavirea pedeptitoare" a "crimei tuturor" prin arta
"E-ndreptatirea ramurei obscure
Iesita la lumina din padure"

altfel zis, e puterea si superioritatea poetului care exprima prin insasi izbandirea lui mesajul secular al unei colectivitati umane, mesaj adanc de suferinta si nedreptate istorica:

"... dand in varf, ca un ciorchin de negi,
Rodul durerii de veci intregi."

si ultimele versuri ale poeziei trebuie sa primeasca o interpretare oarecum diferita de cea traditionala:

"Robul a scris-o, Domnul o citeste
Far-a cunoaste ca-n adancul ei
Zace mania bunilor mei"

intreaga "ideologie lirica" a "testamentului" arghezian ne conduce in felul acesta la recunoasterea viziunii taranesti despre lume. Dupa experientele unei tinereti agitate de intrebari si de solicitari deconcertante, autorul Cuvintelor potrivite da semne numeroase a-si fi regasit un anumit echilibru prin reintoarcerea la brazda stramosilor sai. Versurile cioplite cu dalta in stanca rezistenta a unei materii verbale coplesitoare prin sugestia ei plastica realizeaza prima oara cu o desavarsita coerenta viziunea lirica a celui mai mare poet al taranimii noastre, traitor o viata intreaga la oras, dar aspirand mereu spre universul moral al spatiului etnic oltenesc, intrucat ipostazele lui sufletesti nu se puteau mai bine regasi altundeva. si daca opera in totalitate ingaduie si alte interpretari in cazuri speciale ca acela al Florilor de mucegai, structura dominanta a viziunii poetice ramane mereu aceiasi.

Pornind de la ea, se manifesta si atitudinea constanta a poetului de reabilitare a zonelor umile si dispretuite ale realitatii, fie ele fiinte sau cuvinte. Dincolo de afirmarea originii sale sociale, pe care Arghezi o subliniaza cu neascunsa semetie, nu e deloc greu de distins in Testament actiunea de reconsiderare a cuvintelor si elementelor "nepoetice" ale existentei: "bube, mucegaiuri si noroi"

Poetul Testamentului e un spirit justitiar, un razbunator al nedreptatilor stratificate dar niciodata uitate, insa un razbunator cu metode disimulate in formele subtile ale fictiunii artistice. imprejurarea confera poeziei lui Tudor Arghezi, dincolo de valoarea estetica, dar nu fara concursul ei, o demnitate distincta si de mare pret in ierarhia culturii romanesti moderne. Testament e una dintre marturiile acestei demnitati.